

εΚΠΑ - Ηλεκτρονική Κοινότητα Πρακτικής Άσκησης Εκπαιδευόμενων Εκπαιδευτικών

Α. Κώστας¹, Α. Σοφός²

¹ Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, apkostas@aegean.gr

² Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Isofos@aegean.gr

Περίληψη

Η μελέτη της διεθνούς βιβλιογραφίας αναδεικνύει το έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον στον τομέα της υποστήριξης, ενδυνάμωσης και διευκόλυνσης των εκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών με τη χρήση του Διαδικτύου, ειδικά την περίοδο της εργασίας τους στα σχολεία για την πρακτική τους άσκηση. Στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αιγαίου, οργανώθηκε και λειτούργησε η Ηλεκτρονική Κοινότητα Πρακτικής Άσκησης (εΚΠΑ) των φοιτητών, κατά την διάρκεια της πρακτικής άσκησης σε σχολεία. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τόσο το εκπαιδευτικό/τεχνολογικό πλαίσιο, όσο και το ερευνητικό/μεθοδολογικό πλαίσιο στη βάση του οποίου αναπτύχθηκε και λειτούργησε η ηλεκτρονική κοινότητα. Τέλος, παρουσιάζονται προκαταρκτικά αποτελέσματα αξιολόγησης της εΚΠΑ από τους φοιτητές.

Λέξεις κλειδιά: κοινωνικά δίκτυα, web 2.0, κοινότητα πρακτικής, πρακτική άσκηση φοιτητών.

1. Εισαγωγή

Η διείδυση και χρήση των ΤΠΕ στο τομέα της προετοιμασίας των εκπαιδευτικών, ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '70, δημιούργησε μεγάλες προσδοκίες τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εφαρμοσμένο επίπεδο, με αποκορύφωμα την διάχυση και ολοκλήρωση των τεχνολογιών του Διαδικτύου και των προσφερόμενων υπηρεσιών του μέσα από τις τεχνολογίες Web 2.0. Αποτέλεσμα αυτής της ολοκλήρωσης είναι πως καθώς η τεχνολογία καθίσταται σταδιακά τμήμα της δομής του οργανισμού οδηγεί σε νέες διευθετήσεις, πρακτικές και ζητούμενα (Gomez et al., 2008), όπως για παράδειγμα την επέκταση των φυσικών ορίων της εκπαιδευτικής κοινότητας, την ουσιαστικότερη σύνδεση θεωρίας και πράξης και την ενδυνάμωση του αναστοχασμού και της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών, ειδικά κατά την διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης στα σχολεία. Σε αυτό το πλαίσιο, σχεδιάστηκε και λειτούργησε η **ηλεκτρονική Κοινότητα Πρακτικής Άσκησης (εΚ.Π.Α.)** ως μια διαδικτυακή συνεργατική πλατφόρμα με χαρακτηριστικά κοινωνικού δικτύου για την στήριξη και διευκόλυνση της εργασίας και συνεργασίας των φοιτητών, στα πλαίσια της διεξαγωγής της πρακτικής άσκησης του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, βάση του *αναστοχαστικού μοντέλου πρακτικής άσκησης* (Σοφός, 2011) για την ένταξη των νέων Μέσων (ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική διεργασία.

Α. Λαδιάς, Α. Μικρόπουλος, Χ. Παναγιωτακόπουλος, Φ. Παρασκευά, Π. Πιντέλας, Π. Πολίτης, Σ. Ρετάλης, Δ. Σάμψων, Ν. Φαχαντίδης, Α. Χαλκίδης (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ), Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιώς, 10-12 Μαΐου 2013

2. Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών και Κοινότητες Πρακτικής

Η έννοια της **Κοινότητας Πρακτικής-ΚΠ** (*Community of Practice-CoP*) αναφέρεται κυρίως σε εκείνα τα εκπαιδευτικά πλαίσια, τα οποία προάγουν μη τυπικές και άτυπες μορφές μάθησης και υποστηρίζουν εκτός από τη μάθηση και τη συλλογική δημιουργικότητα. Η ΚΠ αποτελεί ομάδα ατόμων τα οποία μοιράζονται κοινές ανησυχίες, προβλήματα και/ή κοινό πάθος σε κάποιο τομέα ενδιαφέροντος και τα οποία εμβαθύνουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους σε αυτό το τομέα μέσα από την μεταξύ τους αλληλεπίδραση σε συνεχή βάση (Wenger et al., 2002). Αν και οι πρώτες έρευνες αφορούσαν δια ζώσης ή απομακρυσμένες ΚΠ, η ραγδαία εξάπλωση συνεργατικών τεχνολογιών μέσω του Διαδικτύου σε συνάρτηση με το αυξανόμενο ενδιαφέρον από οργανισμούς και εκπαιδευτικά ιδρύματα, ανέδειξε μια νέα μορφή συλλογικής μάθησης και διαμοιρασμού γνώσης μέσα από Εικονικές ή Διαδικτυακές Κοινότητες Πρακτικής και Μάθησης οι οποίες κυρίως χρησιμοποιούνται (Wick, 2000) ως *πλατφόρμες διαμοιρασμού άτυπης γνώσης* και ως *ομότιμα (peer-to-peer) συνεργατικά δίκτυα*. Σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο όπως η ΚΠ, η μετάβαση από το επίπεδο του φοιτητή σε αυτό του ανερχόμενου/εκπαιδευόμενου και αργότερα επαγγελματία εκπαιδευτικού μπορεί να κατανοηθεί ως μια διαδικασία νόμιμης περιφερειακής συμμετοχής (*Legitimate Peripheral Participation-LPP*), όπου μέσα από τη δραστηριοποίηση στην πρακτική του γνωστικού τομέα, στη βάση μιας συνεχούς αναστοχαστικής διάδρασης, το μέλος της κοινότητας μαθαίνει και μετασχηματίζει την ταυτότητα του (Lave & Wenger, 1991).

Η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση/επιμόρφωση των εκπαιδευτικών γενικότερα, εστιάζει μεταξύ άλλων σε θέματα που αφορούν τον αναστοχασμό και την επαγγελματική ανάπτυξη τους, ως μια διαδικασία η οποία ενισχύεται σε κοινότητες μάθησης και πρακτικής, μέσα από την ενδυνάμωση και εμπλουτισμό της ατομικής και εκπαιδευτικής τους υπόστασης, διαμέσου της ευαισθητοποίησης και της διεύρυνσης του γνωστικού τους υπόβαθρου (Whitehouse et al., 2010). Η οργάνωση και λειτουργία τέτοιων κοινοτήτων στο Διαδίκτυο έχει διαχρονικά διαμεσολαβηθεί από τεχνολογικές δομές που ξεκινούν από το απλό *email* και τις ομάδες συζητήσεων έως Συστήματα Διαχείρισης Μάθησης (*Learning Management Systems-LMS*) και τεχνολογίες Web 2.0. Μεταξύ άλλων που μελέτησαν κοινότητες διαμεσολαβούμενες από ΤΠΕ κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης εκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών, οι Deng & Yeun (2011) ερευνήσαν τη χρήση του Blog ως εργαλείο διαμοιρασμού ιδεών, αυτό-έκφρασης, τεκμηρίωσης εμπειριών, αναστοχασμού και ανάπτυξης επαγγελματικής ταυτότητας, οι Davie & Berlach (2010) πρότειναν το Wiki ως εργαλείο επικοινωνίας/συνεργασίας και παρακολούθησης προόδου, οι Rideout et al. (2007) μελέτησαν την χρήση των LMS στην φάση της πρακτικής άσκησης, ο Wright (2010) προσπάθησε να αντιμετωπίσει το αίσθημα της απομόνωσης των εκπαιδευτικών μέσω *micro-blogging (Twitter)* και τέλος οι English & Duncan-Howell (2011) πρότειναν το *Facebook* ως μέσο ενδυνάμωσης της πρακτικής

άσκησης. Οι έρευνες ανέδειξαν τόσο την θετική επίδραση των ηλεκτρονικών κοινοτήτων, όσο και τα προβλήματα εφαρμογής τους στην εκπαιδευτική πράξη, όπως π.χ. η έλλειψη συμμετοχής και ενδιαφέροντος, ο χαμηλός βαθμός διάδρασης, η κόπωση των χρηστών, κ.α.

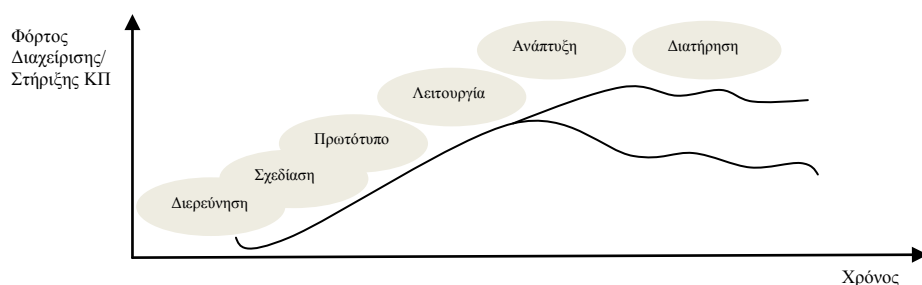
3. eΚΠΑ – Ερευνητικό Πλαίσιο

Λαμβάνοντας υπόψη την διεθνή εμπειρία όπως την ανέδειξε η βιβλιογραφική έρευνα, θεωρήθηκε σημαντικό να ακολουθηθούν τρεις βασικές παραδοχές, έτσι ώστε να επιτευχθούν αφενός θετικά αποτελέσματα και αφετέρου να ελαχιστοποιηθούν προβλήματα και δυσκολίες από το εκπαιδευτικό περιβάλλον:

1^η ΠΑΡΑΔΟΧΗ: Σε αντίθεση με τις διαμεσολαβούμενες ηλεκτρονικές κοινότητες στη βάση μιας μόνο διακριτής τεχνολογίας, τα μέλη της κοινότητας θα πρέπει να έχουν στην διάθεση τους ένα σύνολο τεχνολογιών μέσα από μια **ενιαία κοινή πλατφόρμα**.

2^η ΠΑΡΑΔΟΧΗ: Σε αντίθεση με τη χρήση ενός κοινωνικού δικτύου όπως π.χ το Facebook, όπου τίθενται ζητήματα όπως ο βαθμός ιδιωτικότητας και η αδυναμία παραμετροποίησης και εμπλουτισμού με μαθησιακές δραστηριότητες (Figg & Rutherford, 2010), η κοινότητα θα πρέπει να είναι οργανωμένη ως ένα **ενδο-ακαδημαϊκό εκπαιδευτικό δίκτυο ελεγχόμενης πρόσβασης/διαχείρισης**.

3^η ΠΑΡΑΔΟΧΗ: Η συνεργασία και μάθηση στην κοινότητα θα πρέπει να είναι **τιμήμα μιας ενιαίας ολιστικής προσέγγισης** στην πρακτική άσκηση των φοιτητών/ανερχόμενων εκπαιδευτικών.

Σχήμα 1: Κύκλος Ζωής eΚΠΑ (Προσαρμογή από Cambridge & Suter, 2005)

Στη βάση των ανωτέρω, ο **κύκλος ζωής** της eΚΠΑ οργανώθηκε ακολουθώντας το μοντέλο των Cambridge & Suter (2005) (Σχήμα 1), λαμβάνοντας υπόψη σε όλες τις επιμέρους φάσεις τα **Κρίσιμα Στοιχεία**: {Δομικά Χαρακτηριστικά, Παράγοντες Επιτυχίας, Κίνητρα, Εμπόδια} στη σχεδίαση και λειτουργία μιας Διαδικτυακής Κοινότητας Πρακτικής και Μάθησης (Kostas & Sofos, 2012). Κύριος στόχος ήταν η στήριξη και διευκόλυνση των φοιτητών μέσω της καταγραφής και αποτύπωσης ατομικών ή συλλογικών εμπειριών, αντιλήψεων, προβληματισμών, δυσκολιών, κ.λ.π.

που αναπτύχθηκαν κατά την συμμετοχή των φοιτητών στην πρακτική άσκηση, έτσι ώστε να προκαλέσει τον αναστοχασμό τους πάνω σε αυτά που παρακολούθησαν, κατέγραψαν, έκαναν ή δεν έκαναν ως εκπαιδευόμενοι εκπαιδευτικοί, καθώς και την μεταξύ τους συνεργασία. Για την επίτευξη των στόχων της eΚΠΑ, η υλοποίηση βασίστηκε στην διαδικτυακή πλατφόρμα ανοικτού κώδικα GROU.PS (<http://grou.ps>), όπου πρόσβαση είχαν μόνο τα εγγεγραμμένα μέλη, με στόχο την διασφάλιση του απορρήτου τόσο της επικοινωνίας όσο και του περιεχομένου της κοινότητας από μη εξουσιοδοτημένους χρήστες, για την παροχή ενός πλαισίου εμπιστευτικότητας και ασφάλειας στους φοιτητές. Οι βασικοί άξονες οι οποίοι καθόρισαν το πλαίσιο έρευνας της eΚΠΑ ήταν οι ακόλουθοι:

1^{ος} ΑΞΟΝΑΣ: Διερεύνηση αναστοχαστικής διαδικασίας των φοιτητών κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης, μέσα από την συμμετοχή τους στην eΚΠΑ.

2^{ος} ΑΞΟΝΑΣ: Διερεύνηση της αντίληψης των φοιτητών περί επαγγελματικής ταυτότητας εκπαιδευτικού κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης, μέσα από την συμμετοχή τους στην eΚΠΑ.

3^{ος} ΑΞΟΝΑΣ: Διερεύνηση και αξιολόγηση της συμβολής της eΚΠΑ στην πρακτική άσκηση.

Για την μελέτη των επιμέρους ερωτημάτων που προέκυψαν από τους παραπάνω ερευνητικούς άξονες, επιλέχθηκε η *Μελέτη Περίπτωσης* (Yin, R., K. (2003). Ως περίπτωση μελετήθηκε η υποστήριξη, μέσα από μια Web 2.0 πλατφόρμα, της πρακτικής άσκησης των φοιτητών του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Αιγαίου και συγκεκριμένα, για την πρακτική άσκηση Β' Φάσης ΠΡΑΚ-B5 «Σχεδιασμός και Δημιουργία Ψηφιακού Υλικού για την Ηλεκτρονική Μάθηση και τη Σχολική από Απόσταση Εκπαίδευση» του Ακ. Έτους 2011-12 (1^ο Εξ.) (Πίνακας 2).

Πίνακας 1: Ταυτότητα eΚΠΑ & Πλήθος Τεχνουργημάτων Κοινότητας

Διάρκεια Λειτουργίας	Σεπ 2011 – Μαρ 2012
Φοιτητές	165 (Α=28, Γ=137)
Διαχειριστές – Διδάσκοντες (<i>Moderators</i>)	2
Μέντορες – Διευκολυντές (<i>Facilitators</i>)	5
Αναρτήσεις Forum (μηνύματα)	1295
Αναρτήσεις Blog (μηνύματα)	719
Group Messaging	716
Private Messaging	48
Διαμοιρασμός Αρχείων & Πολυμέσων	1244

Η μεθοδολογία συλλογής δεδομένων ακολούθησε το μοντέλο Μεικτών Μεθόδων (*Mixed Methods*) έτσι ώστε να υπάρξει συμπληρωματικότητα μεταξύ ποιοτικών και ποσοτικών προσεγγίσεων με στόχο μεγαλύτερη αξιοπιστία και τεκμηρίωση αποτελεσμάτων (Creswell, 2008). Η παρούσα εργασία, δεδομένου του πολύ μεγάλου

όγκου των ερευνητικών δεδομένων, εστιάζει στην παρουσίαση της ανάλυσης ενός συγκεκριμένου ερωτήματος «ανοικτού» τύπου, το οποίο διερευνά τη σχέση ανάμεσα στην επίδραση της eΚΠΑ και τον τρόπο που οι φοιτητές οργάνωσαν την Πρακτική τους άσκηση. Συγκεκριμένα, για την Ερ. 12: «**Ποιά επίδραση είχε η eΚΠΑ και οι υπηρεσίες της στο τρόπο που οργανώσατε την πρακτική σας; Αιτιολογήστε την απάντησή σας με αναφορά σε κάθε μια από τις 3 φάσεις των πρακτικών: 1) Παρακολούθηση, 2) Μικροδιδασκαλία, 3) Διδασκαλία;**» του ανώνυμου ερωτηματολογίου αξιολόγησης, που δόθηκε στους φοιτητές, πραγματοποιήθηκε ποιοτική ανάλυση των απαντήσεων (Σύνολο=77) με το λογισμικό CAQDAS Atlas.ti 6.2 και εφαρμόστηκε η μέθοδος της **Οιονεί Στατιστικής Ανάλυσης (Quasi Statistics)** για το μετασχηματισμό ποιοτικών σε ποσοτικά στοιχεία (Ιωσηφίδης, 2008) η οποία χρησιμοποιείται ευρύτατα στην ανάλυση περιεχομένου (*content analysis*).

4. Αποτελέσματα και Συζήτηση

Σύμφωνα με την μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας, τα δεδομένα από τις απαντήσεις των χρηστών στο Ερ. 12 κωδικοποιήθηκαν σε κατηγορίες ανά φάση της πρακτικής άσκησης (Πινάκας 3). Για κάθε κατηγορία υπολογίστηκε τόσο η συχνότητα (*grounded value*), όσο και η πυκνότητα (*density value*), όπου ως «συχνότητα» ορίζεται ο αριθμός των διαφορετικών απαντήσεων που εμπεριέχουν το συγκεκριμένο θέμα και «πυκνότητα» ως ο αριθμός των συσχετίσεων «*is Couse of*» του θέματος (Friese, 2012).

Πίνακας 2: Επίδραση eΚΠΑ στην Πρακτική Άσκηση – Απόψεις Φοιτητών

Κατηγορία	Συχνότητα	Πυκνότητα	Φάση Πρακτικής
Παροχή βοήθειας/ καθοδήγησης	51	17	Π-ΜΔ-Δ
Διαμοιρασμός χρήσιμου υλικού	35	5	ΜΔ-Δ
Ενημέρωση/πληροφόρηση	32	10	Π-ΜΔ-Δ
Οργάνωση εργασίας	21	4	Π-ΜΔ
Διευκόλυνση επικοινωνίας	17	4	Π-Δ
Προσωπικό ημερολόγιο	14	4	Π-ΜΔ-Δ
Οργάνωση διδασκαλίας	12	6	Δ
Διαμοιρασμός εμπειριών/ιδεών/απόψεων	12	6	ΜΔ-Δ
Ανατροφοδότηση/προβληματισμός	12	1	Π-ΜΔ-Δ
Έμπνευση	11	2	Μ
Αντιμετώπιση λαθών/δυσκολιών	3	3	Δ
Συναισθηματική στήριξη	3	3	Δ
Καμία επίδραση	3	0	Π-Δ

Π=Παρακολούθηση, ΜΔ=Μικροδιδασκαλία, Δ=Διδασκαλία

Η ποιοτική ανάλυση των απαντήσεων ανέδειξε ως σημαντικότερες τις διαστάσεις:

- i. της **παροχής βοήθειας & καθοδήγησης** (Συχνότητα: 51, Πυκνότητα: 17) κατά την διάρκεια της πρακτικής διαμέσου της eΚΠΑ: «...έλυσα πολλές απορίες

Α. Λαδιάς, Α. Μικρόπουλος, Χ. Παναγιωτακόπουλος, Φ. Παρασκευά, Π. Πιντέλας, Π. Πολίτης, Σ. Ρετάλης, Δ. Σάμψων, Ν. Φαχαντίδης, Α. Χαλκίδης (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ), Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, 10-12 Μαΐου 2013

μου σχετικά με ενότητες του σεναρίου διδασκαλίας...», «...σζήτηση για απορίες με τους συμφοιτητές και με τους συνεργάτες του διδάσκοντα, ...».

- ii. του **διαμοιρασμού χρήσιμου εκπαιδευτικού περιεχομένου** (Συχνότητα: 35, Πυκνότητα: 5) (αρχεία, εικόνες, βίντεο και ιστοσελίδες): «...μέσα από την eΚΠΑ είχα την δυνατότητα να διαβάσω σημαντικά αρχεία, να ανεβάσω την τεκμηρίωση και το προσχέδιο της διδασκαλίας μου και να διαβάσω άλλα των συμμαθητών μου, τα οποία με βοήθησαν να σχεδιάσω μια άκρως αποτελεσματική και πετυχημένη διδασκαλία...»
- iii. της **ενημέρωσης και πληροφόρησης** (Συχνότητα: 32, Πυκνότητα: 10) για θέματα της πρακτικής άσκησης, του μαθήματος, του πανεπιστημίου και της σχολικής/εκπαιδευτικής κοινότητας: «...ήταν σημαντική η επικοινωνία κυρίως με τους συμφοιτητές μου, των οποίων οι εμπειρίες που δημοσίευαν συντέλεσαν στο να αντιληφθώ καλύτερα τι πρέπει να παρατηρώ κατά της παρακολούθησής και λάμβανα ενημέρωση για το τι συμβαίνει στα υπόλοιπα σχολεία...»
- iv. της καλύτερης **οργάνωσης της προσωπικής εργασίας** (Συχνότητα: 21, Πυκνότητα: 4) του φοιτητή για την προετοιμασία της διδασκαλίας: «...ήταν όλα οργανωμένα εξαιτίας της συνοχής που υπήρχε μέσω της eΚΠΑ...», «...είχα την δυνατότητα να εντοπίσω δυνατά και αδύναμα σημεία των μικροδιδασκαλιών, ώστε να μπορέσω να οργανώσω καλύτερα την διδασκαλία μου...».
- v. της **διευκόλυνσης της επικοινωνίας** (Συχνότητα: 17, Πυκνότητα: 4): «...με βοήθησε ώστε να γνωριστώ με τους συμφοιτητές που θα ήμασταν μαζί στην τάξη του Δημοτικού...», «...να επικοινωνήσω με συμφοιτητές μου για να οργανώσουμε τις ημέρες για την παρακολούθηση διδασκαλιών...», «...το chat όπου μπορούσα εύκολα να επικοινωνήσω με τους συμφοιτητές μου...»
- vi. της χρήσης της eΚΠΑ και ειδικά του Blog ως **προσωπικό ημερολόγιο φοιτητή (e-Journal)** (Συχνότητα: 14, Πυκνότητα: 4), ειδικά στη φάση παρακολούθησης: «...η ΕΚΠΑ αποτέλεσε κάτι σαν το καθημερινό ημερολόγιο στο οποίο έγραφα όλα όσα συνέβαιναν στο σχολείο. Αυτές λοιπόν οι σημειώσεις μου με βοήθησαν αργότερα να δομήσω τη διδασκαλία μου...», «...το blog ήταν πάρα πολύ καλό γιατί είχα τη δυνατότητα να ανατρέχω στις σημειώσεις μου και να θυμάμαι τι είχε γίνει καθώς και να σχολιάζω πως πραγματοποιήθηκαν οι δραστηριότητες ...»

Αν και η κωδικοποίηση των δεδομένων ανέδειξε τις παραπάνω 6 θεματικές κατηγορίες ως σημαντικότερες περί της αντίληψης που διαμόρφωσαν οι φοιτητές σχετικά με την χρήση της eΚΠΑ, και οι λοιπές διαστάσεις αντανακλούν την θετική επίδραση που είχε η κοινότητα στην διαδικασία της πρακτικής. Σε συνάρτηση και με άλλα ερωτήματα της αξιολόγησης, την καταγραφή θετικών-αρνητικών στοιχείων της συμμετοχής στην κοινότητα και των εντοπισμό προβλημάτων χρήσης, η ανάλυση αναδεικνύει μια συνολικά θετική αποτίμηση από τους φοιτητές για το ολιστικό μοντέλο προσέγγισης της πρακτικής άσκησης. Διαφαίνεται πως τα προκαταρκτικά αποτελέσματα της έρευνας συνάδουν και με τη διεθνή βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία η συμμετοχή των φοιτητών σε κοινότητες πρακτικής και μάθησης διαμεσολαβούμενες από ΤΠΕ τους παρέχουν την δυνατότητα της εμπλοκής σε έναν συνεχή επαγγελματικό διάλογο (Sutherland et al., 2009). Σε συνδυασμό με τις

διαφορετικές προσεγγίσεις σε μαθησιακές δραστηριότητες, την εμπειρία της χρήσης πολλαπλών πηγών και τη δυνατότητα διαμοιρασμού ιδεών επιτρέπει στους φοιτητές να λαμβάνουν ενεργά μέρος στη διαδικασία ανάπτυξης επαγγελματικής ταυτότητας. Έτσι, αποτελεί πρώτο βασικό συμπέρασμα πως η eΚΠΑ δεν αποτέλεσε απλά μια πλατφόρμα δημιουργίας ηλεκτρονικής κοινότητας, αλλά ενεργά βοήθησε τους φοιτητές στη διαδικασία κατανόησης βασικών διαστάσεων της έννοιας του εκπαιδευτικού. Μένει πλέον να διερευνηθεί σε βάθος το ανωτέρω πλαίσιο μέσα από τον πολύ μεγάλο όγκο δεδομένων που παρήχθησαν από την έρευνα στην κοινότητα.

Βιβλιογραφία

- Cambridge, D., Suter. V. (2005). *Community of practice design guide: a step-by-step guide for designing & cultivating communities of practice in higher education*. Educause CONNECT: Transforming Education Through ICT. Ανακτήθηκε 2/1/2013, από τη διεύθυνση <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/NLI0531.pdf>.
- Creswell, J., W. (2008). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Darling-Hammond, L. (1994). *Professional Development Schools: schools for developing a profession*. New York: Teachers' College Press.
- Davie, S., Berlach, R. (2010). Using Wikis to Facilitate Communication for Rural, Remote and At-Risk Practicum Students. *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching*, Vol 6 No 1.
- Deng, L., Yeun, H. K. (2011). Towards a framework for educational affordances of blogs. *Computers & Education*, 56 pp. 441-451.
- English, R., & Howell, J. (2011). Virtual Communities as Tools to Support Teaching Practicum: Putting Bourdieu on Facebook. In B. Daniel (Ed.), *Handbook of Research on Methods and Techniques for Studying Virtual Communities: Paradigms and Phenomena* (pp. 233-247). Hershey, PA: Information Science Reference.
- Figg, C., Rutherford, C. (2010). Using Social Networks to Enhance Pre-service Teachers' Understanding of Professional Identity. In D. Gibson & B. Dodge (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2010* (pp. 482-489).
- Friese, S. (2012). *Qualitative Data Analysis with Atlas.ti*. London: SAGE Publications.
- Gomez, L., Sherin, M., Griesdorn, J. & Finn, L. (2008). Creating Social Relationships: The Role of Technology in Preservice Teacher Preparation. *Journal of Teacher Education*, Vol. 59, No 2, pp. 117-131.

- Kimble, C. (2006) Communities of Practice: Never Knowingly Undersold. In E. Tomadaki, R. Scott (eds) *Innovative Approaches for Learning and Knowledge Sharing, EC-TEL 2006 Workshops Proceedings*, (pp. 218-234).
- Kostas, A., Sofos, A. (2012) Internet-Mediated Communities of Practice: Identifying a Typology of Critical Elements. In Daradoumis, T., Demetriadis, S., Xhafa, F. (Eds) *Intelligent Adaptation and Personalization Techniques in Computer-Supported Collaborative Learning, Studies in Computational Intelligence*, 2012, Volume 408/2012, 311-334, Springer Berlin / Heidelberg.
- Lave, J., Wenger, E. (1991). *Situated Learning. Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rideout, G., Briunsmas, R., Hull, J., Modayil, J. (2007). Online learning management systems (LMS) and sense of community a pre-service practicum perspective. *Canadian Journal of Learning and Technology*, Vol 33(3).
- Sutherland, L., Howard, S., Markauskaite, L. (2009). Professional identity creation: Examining the development of beginning preservice teachers understanding of their work as teachers. *Teaching and Teacher Education*, 26, pp. 455-465.
- Wenger, E., McDermott, R. A., Snyder, W. (2002). *Cultivating Communities of Practice*. Harvard Business School Press: Boston, Massachusetts.
- Wick, C. (2000). Knowledge management and leadership opportunities for technical communicators. *Technical Communication*, vol. 47(4), pp. 515-529.
- Whitehouse, P., McClosky, & Ketelhut, D., J. (2010). Online Pedagogy Design and Development: New Models for 21st Century Online Teacher Professional Development. In J. Ola Lindberg & Anders D. Olofsson (Eds.) *Online Learning Communities and Teacher Professional Development: Methods for Improved Education Delivery* (pp. 247-262). New York: IGI Global.
- Wright, N. (2010). Twittering in teacher education reflecting on practicum experiences. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 25:3, pp. 259-265.
- Yin, R., K. (2003). *Case Study Research Design and Methods*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2008). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες. Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ.
- Σοφός, Α. (2011). Προς ένα ολιστικό μοντέλο διερευνητικής και στοχαστικής πρακτικής άσκησης για την ένταξη των νέων Μέσων (ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική διεργασία. *Περιοδικό i-teacher*, Τεύχος 3, σελ. 1-16. Ανακτήθηκε 2/1/2013, από τη διεύθυνση http://i-teacher.gr/files/3o_teyxos_i_teacher_9_2011.pdf